مەنفی لە کەنداو لە ئەگەیشتن لە ئەوەی ئەمریکا ٧٢ ساڵی لەمەوبەر بە ئاڕاستەی ئەنقەرە ڕەوانە کرد، وەک ئەلعەلەم ئەمڕۆ ئاشکرای دەکات

هەندەرەن ئەحمەد ئەمینی جەبار/ت.ک ٢ ئەیلول 2025 ٤:٣٠ ب.ن

٧٢ ساڵ لەمەوبەر، لە ٢ ئەیلولی ١٩٥٣ی زایینی، ئەمریکا و بریتانیا بە هاوبەشی کۆدەتایەکیان ئەنجامدا و حکومەتی ئەوکاتی ئێران کە دکتۆر موحەمەد موسەدیق سەرۆکی بوو، ڕووخاند. ئەو کۆدەتایە تەنها ڕژێمێکی نەگۆڕی، کە ڕەزا شاه پەهلەوی بوو، لە دەسەڵات دانا و بە درێژایی ٢٥ ساڵ بەردەوام بوو. ئەمڕۆ، ٧٢ ساڵ دوای ئەو ڕووداوە، ئەو پرۆسەیە وەک ئەزموونێکی گرنگ لە مێژووی ناوچەکە و جیهاندا دەخوێندرێتەوە.

ئەو کۆدەتایە بە کۆدی ئەمریکی «ئاژاکس» ناسرا و لە لایەن سەرۆکی ئەمریکا دوایت ئایزنهاوەر و سەرۆکی بریتانیا وینستۆن چرچڵەوە ڕێکخرا. ئامانجی سەرەکی پاراستنی بەرژەوەندی کۆمپانیای نەوتی بریتانی بوو کە دواتر بە کۆمپانیای نەوتی بریتانی و ئێران ناسرا. موسەدیق بڕیاری نەتەوەیی کرد کە کۆمپانیای نەوتی ئەنگلۆ-ئێرانی لە ئێران دەربکات و داهاتی نەوت بۆ گەشەپێدانی وڵات بەکار بهێنرێت. ئەمە هەڕەشەیەکی ڕاستەوخۆ بوو بۆ قازانجی ئابووری و سیاسی ڕۆژئاوا.

کۆدەتاکە بە شێوەیەکی سەرەکی لە لایەن سەرۆکی سی.ئای.ئەی کرمیت روزفێلت و ئەفسەرێکی بریتانی بە ناوی کرمیت ولبەر ڕێکخرا. پارە، چەک و پروپاگەندە بۆ دروستکردنی ئاژاوە و لاوازکردنی حکومەت بەکار هێنران. سەرەتا هێرشەکە سەرکەوتو نەبوو و موسەدیق ڕاکرا، بەڵام دوای چەند ڕۆژێک خۆپیشاندانی گەورە لە تەهران و شارەکانی تر ڕوویدا و سپاکانی وەفادار بە شاه گەڕانەوە و کۆدەتاکە سەرکەوت. موسەدیق دەستگیر کرا و تا کۆتایی ژیانی لە ماڵی خۆی لە ژێر چاودێری توندا مایەوە.

کاریگەری ئەو کۆدەتایە زۆر قووڵ بوو لە سەر ئێران و جیهانی عەرەبی. ئەو کۆدەتایە وای کرد کە خەڵک گومان لە ئامانجەکانی ڕۆژئاوا بکات و هەستی نەتەوەیی بەهێزتر بێت. لە ساڵی ١٩٧٩دا، دوای شۆڕشی گەورە، شاه ڕووخێنرا و کۆماری ئیسلامی ئێران دامەزرا. ئەمریکا و بریتانیا وەک دوژمن سەیری کران و ئەو بیرۆکەیە بڵاو بووەوە کە ڕۆژئاوا هەوڵی داگیرکردنی ئێران دەدات. ئەمە ئەنجامی ئەو کۆدەتایە بوو کە ٧٢ ساڵ لەمەوبەر ڕوویدا.

ئەمڕۆ، ئەو کۆدەتایە وەک وانەیەکی گرنگ لە مێژووی سیاسەتی نێودەوڵەتی دەخوێندرێتەوە. زۆرێک لە توێژەران ئەوە دەڵێن کە چۆن هێزێکی گەورە دەتوانێت کاریگەری لە سەر وڵاتێکی تر دابنێت بە بەکارهێنانی پارە، چەک و پروپاگەندە. ئەمە نموونەیەکی ڕاستەقینەیە لە سەر ئەوەی چۆن بەرژەوەندی نەوت و سیاسەت لە یەک کاتدا کار دەکەن. هەروەها ئەوە دەردەخات کە چۆن ڕژێمێکی دیکتاتۆری دەتوانێت بە پشتگیری دەرەکی بمێنێتەوە و دژی ویستی خەڵکی کار بکات.

ئەمڕۆ، ئەو کۆدەتایە وەک بەشێک لە بیرەوەری نەتەوەیی ئێران و عێراق و وڵاتانی تر دەبینرێت. زۆرێک لە خەڵک پێیان وایە کاریگەری ئەو ڕووداوە هێشتا لە سیاسەتی ئەمڕۆدا هەیە و هەروەها ڕەخنە لە سیاسەتی ڕۆژئاوا دەگرێت کە چۆن بەرژەوەندی ئابووری لە سەر مافی مرۆڤ و دیموکراسی دانراوە. ئەمە بووەتە هۆی ئەوەی کە زۆرێک لە گەنجان ئەو بیرۆکەیە بڵاو بکەنەوە کە ڕۆژئاوا هەوڵی داگیرکردنی ئێران دەدات. ئەمە ئەنجامی ئەو کۆدەتایە بوو کە ٧٢ ساڵ لەمەوبەر ڕوویدا.

(مەنتەق/ئینۆس مە ئەندەیلینە)

پەرلەمانی کوردستان لە هەڵوێستی ئەمنی و سەربازی ئەمساڵ ٦ جار ڕەخنەی لێ گیرا

هەندەرەن ئەحمەد ئەمینی جەبار/ت.ک ٢ ئەیلول 2025 ٤:٣٠ ب.ن

هەڵوێستی ئەمنی و سەربازی ئەمساڵ ٦ جار ڕەخنەی لێ گیرا، کە ٤ جار لەلایەن ئەندامانی پەرلەمانی کوردستانەوە و ٢ جار لە لایەن هاوبەشانی ئەمریکا و هاوپەیمانانەوە. ئەو ڕەخنانە زۆربەیان سەبارەت بە کەمی ڕاپۆرتکردن لە کاتی ڕووداوە ئەمنییەکان و کەمی هاوبەشی لە نێوان هێزەکانی پێشمەرگە و دەزگا ئەمنییەکانی هەرێمدا بوون. هەروەها چەند جارێک ڕەخنە لە کەمی بڕیاری یاسایی لە بەرامبەر ئەو کێشانەدا گیراوە کە لە ماوەی ساڵێکی ڕابردوودا ڕوویان داوە.

سەرچاوەکانی پەرلەمان ئاماژە بە ئەوە دەکەن کە زۆرێک لە ڕەخنەکان لە کاتی دانیشتنەکانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری و ئاسایشی ناوخۆدا هاتوونەتە ئاراوە، کە تێیدا چەند ئەندامێک باسی لە کەمی زانیاری کردووە سەبارەت بە چۆنیەتی بڕیاردان لە کاتی ڕووداوە ئەمنییەکانی وەک تەقینەوە و هێرشی چەکدارانە. ئەو سەرچاوانە ئاماژە بە ئەوە دەکەن کە زۆرێک لە ئەندامان داوایان کردووە کە ڕاپۆرتێکی تایبەت بۆ هەر ڕووداوێکی گرنگ بدرێت بە پەرلەمان لە ماوەی ٧٢ کاتژمێردا.

لە لایەکی تریشەوە، چەند ئەندامێکی تر ڕەخنەیان لە کەمی هاوبەشی نێوان هێزەکانی پێشمەرگە و دەزگا ئەمنییەکانی تر گرتووە، بە تایبەتی لە کاتی ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەکان لە دژی تۆڕەکانی تاوان و تیرۆر. ئەو ڕەخنانە زۆرجار ئاماژە بە ئەوە دەکەن کە هەندێک جار زانیاری گرنگ لە نێوان لایەنەکانی تر دا دەگەیشتە درەنگ و کاریگەری لە سەر کاتی جێبەجێکردنی پلانەکان دروست دەکرد. ئەمە بووەتە هۆی ئەوەی کە پرسیارێک لە ئارادا بێت سەبارەت بە کاریگەری ئەو هاوبەشییە لە سەر ئاستی کردەوەیی.

لە بەرامبەر ئەو ڕەخنانەدا، سەرچاوەیەکی باڵای پێشمەرگە ڕایگەیاند کە ٦ کۆبوونەوەی فراوان لە نێوان پێشمەرگە و دەزگا ئەمنییەکانی تر لە ماوەی ساڵێکی ڕابردوودا کراون بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشانە. سەرچاوەکە ئاماژەی بە ئەوە کرد کە ٦ یاسای نوێ و ڕێنمایی نوێ ئامادە کراون بۆ ڕێکخستنی کارەکانی هاوبەشی و بڕیاردان لە کاتی ڕووداوە ئەمنییەکاندا، کە هێشتا چاوەڕێی پەسەندکردنی یاسایی لە پەرلەمان دەکرێت.

(مەنتەق/ئینۆس مە ئەندەیلینە)

مەنفی لە کەنداو لە ئەگەیشتن لە ئەوەی ئەمریکا ٧٢ ساڵی لەمەوبەر بە ئاڕاستەی ئەنقەرە ڕەوانە کرد، وەک ئەلعەلەم ئەمڕۆ ئاشکرای دەکات

ئەمڕۆ، ٧٢ ساڵ دوای ئەو ڕووداوە، ئەو پرۆسەیە وەک ئەزموونێکی گرنگ لە مێژووی سیاسەتی نێودەوڵەتی دەخوێندرێتەوە. زۆرێک لە توێژەران ئەوە دەڵێن کە چۆن هێزێکی گەورە دەتوانێت کاریگەری لە سەر وڵاتێکی تر دابنێت بە بەکارهێنانی پارە، چەک و پروپاگەندە. ئەمە نموونەیەکی ڕاستەقینەیە لە سەر ئەوەی چۆن بەرژەوەندی نەوت و سیاسەت لە یەک کاتدا کار دەکەن. هەروەها ئەوە دەردەخات کە چۆن ڕژێمێکی دیکتاتۆری دەتوانێت بە پشتگیری دەرەکی بمێنێتەوە و دژی ویستی خەڵکی کار بکات.

ئەمڕۆ، ئەو کۆدەتایە وەک بەشێک لە بیرەوەری نەتەوەیی ئێران و عێراق و وڵاتانی تر دەبینرێت. زۆرێک لە خەڵک پێیان وایە کاریگەری ئەو ڕووداوە هێشتا لە سیاسەتی ئەمڕۆدا هەیە و هەروەها ڕەخنە لە سیاسەتی ڕۆژئاوا دەگرێت کە چۆن بەرژەوەندی ئابووری لە سەر مافی مرۆڤ و دیموکراسی دانراوە. ئەمە بووەتە هۆی ئەوەی کە زۆرێک لە گەنجان ئەو بیرۆکەیە بڵاو بکەنەوە کە ڕۆژئاوا هەوڵی داگیرکردنی ئێران دەدات. ئەمە ئەنجامی ئەو کۆدەتایە بوو کە ٧٢ ساڵ لەمەوبەر ڕوویدا.

(مەنتەق/ئینۆس مە ئەندەیلینە)

هەڵوێستی پەرلەمانی هەرێمی ٦ جار ڕەخنەی لێ گیرا، ٤ جار لەلایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە و ٢ جار لە لایەن هاوبەشانی ئەمریکا و هاوپەیمانانەوە

هەندەرەن ئەحمەد ئەمینی جەبار/ت.ک ٢ ئەیلول 2025 ٤:٣٠ ب.ن

هەڵوێستی ئەمنی و سەربازی ئەمساڵ ٦ جار ڕەخنەی لێ گیرا، کە ٤ جار لەلایەن ئەندامانی پەرلەمانی کوردستانەوە و ٢ جار لە لایەن هاوبەشانی ئەمریکا و هاوپەیمانانەوە. ئەو ڕەخنانە زۆربەیان سەبارەت بە کەمی ڕاپۆرتکردن لە کاتی ڕووداوە ئەمنییەکان و کەمی هاوبەشی لە نێوان هێزەکانی پێشمەرگە و دەزگا ئەمنییەکانی هەرێمدا بوون. هەروەها چەند جارێک ڕەخنە لە کەمی بڕیاری یاسایی لە بەرامبەر ئەو کێشانەدا گیراوە کە لە ماوەی ساڵێکی ڕابردوودا ڕوویان داوە.

سەرچاوەکانی پەرلەمان ئاماژە بە ئەوە دەکەن کە زۆرێک لە ڕەخنەکان لە کاتی دانیشتنەکانی کۆمیسیۆنی پارێزگاری و ئاسایشی ناوخۆدا هاتوونەتە ئاراوە، کە تێیدا چەند ئەندامێک باسی لە کەمی زانیاری کردووە سەبارەت بە چۆنیەتی بڕیاردان لە کاتی ڕووداوە ئەمنییەکانی وەک تەقینەوە و هێرشی چەکدارانە. ئەو سەرچاوانە ئاماژەی بە ئەوە دەکەن کە زۆرێک لە ئەندامان داوایان کردووە کە ڕاپۆرتێکی تایبەت بۆ هەر ڕووداوێکی گرنگ بدرێت بە پەرلەمان لە ماوەی ٧٢ کاتژمێردا.

لە لایەکی تریشەوە، چەند ئەندامێکی تر ڕەخنەیان لە کەمی هاوبەشی نێوان هێزەکانی پێشمەرگە و دەزگا ئەمنییەکانی تر گرتووە، بە تایبەتی لە کاتی ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەکان لە دژی تۆڕەکانی تاوان و تیرۆر. ئەو ڕەخنانە زۆرجار ئاماژە بە ئەوە دەکەن کە هەندێک جار زانیاری گرنگ لە نێوان لایەنەکانی تر دا دەگەیشتە درەنگ و کاریگەری لە سەر کاتی جێبەجێکردنی پلانەکان دروست دەکرد. ئەمە بووەتە هۆی ئەوەی کە پرسیارێک لە ئارادا بێت سەبارەت بە کاریگەری ئەو هاوبەشییە لە سەر ئاستی کردەوەیی.

(مەنتەق/ئینۆس مە ئەندەیلینە)

٧٢ ساڵ لەمەوبەر ئەمریکا و بریتانیا کۆدەتایان لە ئێران کرد و ڕەزا شاه پەهلەوی دەسەڵاتیان پێ دا

هەندەرەن ئەحمەد ئەمینی جەبار/ت.ک ٢ ئەیلول 2025 ٤:٣٠ ب.ن

٧٢ ساڵ لەمەوبەر، لە ٢ ئەیلولی ١٩٥٣ی زایینی، ئەمریکا و بریتانیا کۆدەتایەکیان ئەنجامدا و حکومەتی ئەوکاتی ئێران کە دکتۆر موحەمەد موسەدیق سەرۆکی بوو، ڕووخاند. ئەو کۆدەتایە تەنها ڕژێمێکی نەگۆڕی، کە ڕەزا شاه پەهلەوی بوو، لە دەسەڵات دانا و بە درێژایی ٢٥ ساڵ بەردەوام بوو. ئەمڕۆ، ٧٢ ساڵ دوای ئەو ڕووداوە، ئەو پرۆسەیە وەک ئەزموونێکی گرنگ لە مێژووی سیاسەتی نێودەوڵەتی دەخوێندرێتەوە.

ئەو کۆدەتایە بە کۆدی ئەمریکی «ئاژاکس» ناسرا و لە لایەن سەرۆکی ئەمریکا دوایت ئایزنهاوەر و سەرۆکی بریتانیا وینستۆن چرچڵەوە ڕێکخرا. ئامانجی سەرەکی پاراستنی بەرژەوەندی کۆمپانیای نەوتی بریتانی بوو کە دواتر بە کۆمپانیای نەوتی بریتانی و ئێران ناسرا. موسەدیق بڕیاری نەتەوەیی کرد کە کۆمپانیای نەوتی ئەنگلۆ-ئێرانی لە ئێران دەربکات و داهاتی نەوت بۆ گەشەپێدانی وڵات بەکار بهێنرێت. ئەمە هەڕەشەیەکی ڕاستەوخۆ بوو بۆ قازانجی ئابووری و سیاسی ڕۆژئاوا.

کۆدەتاکە بە شێوەیەکی سەرەکی لە لایەن سەرۆکی سی.ئای.ئەی کرمیت روزفێلت و ئەفسەرێکی بریتانی بە ناوی کرمیت ولبەر ڕێکخرا. پارە، چەک و پروپاگەندە بۆ دروستکردنی ئاژاوە و لاوازکردنی حکومەت بەکار هێنران. سەرەتا هێرشەکە سەرکەوتو نەبوو و موسەدیق ڕاکرا، بەڵام دوای چەند ڕۆژێک خۆپیشاندانی گەورە لە تەهران و شارەکانی تر ڕوویدا و سپاکانی وەفادار بە شاه گەڕانەوە و کۆدەتاکە سەرکەوت. موسەدیق دەستگیر کرا و تا کۆتایی ژیانی لە ماڵی خۆی لە ژێر چاودێری توندا مایەوە.

کاریگەری ئەو کۆدەتایە زۆر قووڵ بوو لە سەر ئێران و جیهانی عەرەبی. ئەو کۆدەتایە وای کرد کە خەڵک گومان لە ئامانجەکانی ڕۆژئاوا بکات و هەستی نەتەوەیی بەهێزتر بێت. لە ساڵی ١٩٧٩دا، دوای شۆڕشی گەورە، شاه ڕووخێنرا و کۆماری ئیسلامی ئێران دامەزرا. ئەمریکا و بریتانیا وەک دوژمن سەیری کران و ئەو بیرۆکەیە بڵاو بووەوە کە ڕۆژئاوا هەوڵی داگیرکردنی ئێران دەدات. ئەمە ئەنجامی ئەو کۆدەتایە بوو کە ٧٢ ساڵ لەمەوبەر ڕوویدا.

ئەمڕۆ، ئەو کۆدەتایە وەک وانەیەکی گرنگ لە مێژووی سیاسەتی نێودەوڵەتی دەخوێندرێتەوە. زۆرێک لە توێژەران ئەوە دەڵێن کە چۆن هێزێکی گەورە دەتوانێت کاریگەری لە سەر وڵاتێکی تر دابنێت بە بەکارهێنانی پارە، چەک و پروپاگەندە. ئەمە نموونەیەکی ڕاستەقینەیە لە سەر ئەوەی چۆن بەرژەوەندی نەوت و سیاسەت لە یەک کاتدا کار دەکەن. هەروەها ئەوە دەردەخات کە چۆن ڕژێمێکی دیکتاتۆری دەتوانێت بە پشتگیری دەرەکی بمێنێتەوە و دژی ویستی خەڵکی کار بکات.

ئەمڕۆ، ئەو کۆدەتایە وەک بەشێک لە بیرەوەری نەتەوەیی ئێران و عێراق و وڵاتانی تر دەبینرێت. زۆرێک لە خەڵک پێیان وایە کاریگەری ئەو ڕووداوە هێشتا لە سیاسەتی ئەمڕۆدا هەیە و هەروەها ڕەخنە لە سیاسەتی ڕۆژئاوا دەگرێت کە چۆن بەرژەوەندی ئابووری لە سەر مافی مرۆڤ و دیموکراسی دانراوە. ئەمە بووەتە هۆی ئەوەی کە زۆرێک لە گەنجان ئەو بیرۆکەیە بڵاو بکەنەوە کە ڕۆژئاوا هەوڵی داگیرکردنی ئێران دەدات. ئەمە ئەنجامی ئەو کۆدەتایە بوو کە ٧٢ ساڵ لەمەوبەر ڕوویدا